

کتابهای درسی دوره کاردانی فنی و حرفه‌ای

شناخت هنر گرافیک ۱

کامران افشار مهاجر

گرافیک

شناخت هنر گرافیک ۱

مؤلف: کامران افشار مهاجر

کارشناس برنامه‌ریزی درسی و نظارت بر تألیف: ابراهیم آزاد

ویراستار زبانی: علی اکبر رزدام

ناشر: مؤسسه فرهنگی فاطمی

آماده‌سازی پیش از چاپ: واحد تولید مؤسسه فرهنگی فاطمی

مدیر فنی تولید: فرید مصلحی

مدیر هنری: علیرضا طاهر نجمی

مستول برنامه‌ریزی تولید: مهدی ملک‌زاده

طراحی گرافیک صفحات داخلی و جلد: زهرا قورچیان

حروفچینی: مریم محمدی

نمونه‌خوانی: شقایق میرصیافی

لیتوگرافی: صاحب

چاپ: خجسته نوین

صحافی: خاشع

چاپ اول، بهمن ۱۳۸۸

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۸۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۸-۵۶۹-۵

ISBN 978-964-318-569-5

کلیه حقوق برای مؤسسه فرهنگی فاطمی محفوظ است.

مؤسسه فرهنگی فاطمی: تهران، میدان دکتر فاطمی،

خیابان جویبار، خیابان میرهادی، شماره ۱۴، کد پستی ۱۴۱۵۸۸۴۷۴۱

تلفن: ۸۸۹۴۵۵۴۵ (۲۰ خط)

www.fatemi.ir | info@fatemi.ir

افشار مهاجر، کامران، ۱۳۳۱-

شناخت هنر گرافیک ۱ / مؤلف کامران افشار مهاجر. - تهران: فاطمی، ۱۳۸۸.

هشت، ۷۶ ص.: مصور (بخشی رنگی)، (کتاب‌های درسی دوره کاروانی فنی و حرفه‌ای).

ISBN 978-964-318-569-5

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیا.

۱. گرافیک - ۲. تاریخ. ۳. گرافیک - ۴. راهنمای آموزشی (عالی). ۵. خط - ۶. تاریخ. ۷. کتاب‌آرایی - ۸. تاریخ.

۷۶۰

۹۷۸/۹۶۴/۳۱۸/۵۶۹/۵

۱۳۸۸

کتابخانه ملی ایران

۱۸۶۲۴۱۶

به نام خدا

پیشگفتار ناشر

انتشار کتاب‌های معتبر دانشگاهی از دیرباز مورد توجه انتشارات فاطمی بوده است، اما اخیراً این مؤسسه با رویکردی جدید و متناسب با تغییرات در دنیای نوین، طرح توسعه کتاب‌های دانشگاهی را در برنامه انتشاراتی خود قرار داده است. این برنامه از یکسو، متأثر از پیشرفت‌ها و نوآوری‌هایی است که در سطح بین‌المللی در زمینه‌های آموزش علوم، فناوری و دنیای کار رخ داده است و از سوی دیگر، متناسب با نیازهایی است که در جامعه دانشگاهی کشور بر اساس رشد و توسعه سال‌های اخیر به لحاظ کمی و کیفی پدید آمده است. یکی از این نیازها، گسترش رشته‌های کردانی در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و توجه به صلاحیت‌های حرفه‌ای در آموزش‌های عالی است. اهمیت بسزای این آموزش‌ها در افزایش بهره‌وری در نیروی انسانی آموزش‌دیده بر اهل نظر پوشیده نیست و قصد نداریم به آن بپردازیم؛ اما آنچه مایلیم به عنوان ناشر به آن اشاره کنیم فقدان کتاب‌های آموزشی مناسب برای دانشجویان این رشته‌هاست. کتاب‌های درسی دانشگاهی موجود در کشور عمدتاً مربوط به دوره‌های کارشناسی یا بالاترند و جای خالی کتاب‌های درسی کردانی — چه ترجمه یا تألیف — آشکارا پیداست.

مؤسسه فرهنگی فاطمی بر اساس برنامه یادشده تصمیم گرفته است کتاب‌های آموزشی مورد نیاز را متناسب با گرایش‌های تحصیلی مقطع کردانی تهیه و منتشر کند و در گام نخست، تولید کتاب‌های رشته‌های مختلف «فنی و حرفه‌ای» را در دستور کار خود قرار داده است. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای رسمی در کشور در دو شاخهٔ کردانش و فنی و حرفه‌ای از دورهٔ متوسطه آغاز می‌شود و تا پایان دورهٔ کردانی برای کردانش به‌صورت ناپیوسته و برای فنی و حرفه‌ای به‌صورت پیوسته ادامه می‌یابد. برنامه‌های درسی در شاخهٔ فنی و حرفه‌ای به‌صورت پنج‌ساله (کردانی پیوسته) طراحی می‌شود

و به صورت ناپیوسته سه ساله و دوساله به اجرا درمی آید. بنابراین مقصد، کاردانی است و شایستگی های مورد انتظار نیز در کاردانی محقق خواهد شد. اکنون در دوره متوسطه، در تمام رشته های شاخه فنی و حرفه ای کتاب درسی متناسب با برنامه درسی وجود دارد، اما در دوره دوساله کاردانی، کتاب درسی وجود ندارد بلکه سرفصل ها در اختیار واحدهای آموزش کاردانی (آموزشکده های فنی) گذاشته می شود و مدرسان محترم در سراسر کشور سرفصل ها را تدریس می کنند.

مطالعات جامع تألیف کتاب های درسی دوره دوساله کاردانی فنی و حرفه ای در مؤسسه فرهنگی فاطمی از مهرماه ۸۵ شروع شد و دو سال به طول انجامید که حاصل آن برنامه ریزی برای تولید بیش از یکصد عنوان کتاب و تدوین استانداردهایی برای تألیف، بررسی و تصویب محتوا، داوری، ارزشیابی، و انتخاب مؤلف است که می تواند مورد استفاده دیگران نیز قرار گیرد.

این کتاب ها بر اساس سرفصل های مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و توسط استادان خبره و حرفه ای تألیف شده اند که سالیان درازی از عمر خویش را صرف این آموزش ها کرده اند. از این رو، این کتاب ها نه فقط برای دانشجویان آموزشکده های فنی و حرفه ای، بلکه برای دانشجویان دانشگاه های جامع علمی کاربردی و سایر مؤسسات آموزش عالی نیز قابل استفاده اند. بسیاری از عناوین و موضوعات این کتاب ها برای نخستین بار است که در کشور منتشر شده اند و پیش از این، کتاب درسی به زبان فارسی در این زمینه وجود نداشته است. از طرف دیگر، با توجه به ماهیت «مهارت محوری» و «کاربردی» بودن این کتاب ها، سایر علاقه مندان به کسب مهارت های فنی و حرفه ای نیز آنها را سودمند خواهند یافت.

پیشگفتار مؤلف

حداقل دو دهه از عمر حرکت‌های گسترده و فعالیت‌هایی چشمگیر در حوزه هنر، به‌ویژه مبانی نظری آن، در کشورهای توسعه‌یافته می‌گذرد و نوید آن را می‌دهد که هنر به یاری زمینه‌های فراهم‌شده و فعالیت‌های گسترده در آموزش هنر دیگر مهجور نخواهد ماند.

آموزش هنر در کشور ما در دو دهه اخیر متأثر از این حرکت جهانی پیش رفته و اکنون کمبود چشمگیر منابع هنری و توجه جدی به ترجمه و تألیف در هنر بیشتر از همیشه آشکار شده است.

کتاب حاضر، با هدف آشنایی با خاستگاه‌ها و ریشه‌های هنر گرافیک تألیف شده و بدیهی است که گذشته را در نوگرانی‌ترین شکل‌های هنری هم نباید گم کرد و از دست داد. برای شناخت و درک اساسی هنر گرافیک معاصر جهان، باید با پیشینه هنرهای تصویری اقوام مختلف آشنا شد و چگونگی تحولات آن را تا انقلاب صنعتی — که پس از آن هنر گرافیک به معنی امروزی آن به تدریج شکل می‌گیرد — بررسی کرد.

مفهوم و مقصود کنونی گرافیک ارائه راه‌حل مناسب بصری برای تسهیل در ارتباط ضروری جامعه است. اما این اصطلاح گاهی در گذشته برای طرح‌های خطی، حکاکی، رسامی، و نقش‌اندازی هم به کار می‌رفت.

طراحی معاصر گرافیک شاخه‌های متنوعی مانند طراحی نشانه، جلد کتاب، پوستر، کاریکاتور، تبلیغ روزنامه‌ای یا مجله‌ای، اوراق اداری، صفحه‌آرایی کتاب، مجله، روزنامه، کاتالوگ، و بروشور با طراحی حروف برای کاربردهای مختلف؛ طراحی برای رسانه‌های جدید ارتباطی نظیر چندرسانه‌ای‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای؛ و جز آن‌ها را در بر می‌گیرد. هر گرافیکی که علاقه داشته باشد هر یک از این موارد را تمرین و تجربه کند، با این کتاب می‌تواند به تمرین و تجربه بپردازد.

مؤلف با پیش از سه دهه تجربه در خلق آثار گرافیکی و تدریس دانشگاهی آن، با این آرزو این کتاب را به رشته تألیف درآورده است که مخاطب فقط به اطلاعات مندرج در آن اکتفا نکند و خود به دنبال پاسخ سؤالاتی برود که با خواندن مطالب این کتاب در ذهن او ایجاد شده است.

فهرست

فصل اول: آغاز هنرهای بصری.....	۱
فصل دوم: هنرهای تصویری در بین‌النهرین.....	۵
فصل سوم: هنرهای تصویری ایران پیش از تاریخ.....	۹
فصل چهارم: هنرهای تصویری در یونان باستان.....	۱۵
فصل پنجم: هنرهای تصویری در روم.....	۱۹
فصل ششم: هنرهای تصویری صدر مسیحیت.....	۲۵
فصل هفتم: هنرهای بصری بیزانسی.....	۲۹
فصل هشتم: سیر کتابت و مصورسازی در غرب تا پایان رنسانس.....	۳۳
فصل نهم: کتاب‌آرایی و چاپ دستی در غرب پس از رنسانس.....	۳۹
فصل دهم: هنرهای تصویری در خاور دور.....	۴۵
فصل یازدهم: خط و خوشنویسی در خاور دور.....	۵۱
فصل دوازدهم: خط و هنرهای تصویری در هند.....	۵۵
فصل سیزدهم: خط و خوشنویسی در دوران اسلامی.....	۵۹
فصل چهاردهم: کتاب‌آرایی مسلمانان.....	۶۵
فصل پانزدهم: تاریخچه چاپ و ورود صنعت چاپ به ایران.....	۷۱
منابع.....	۷۶